

frame RELIGION, which consists of four constituents that accumulate religion knowledge in the human mind. It examines the manifestation of the symbol Mary Magdalene, a nuclear binding element of the artistic concept RELIGION.

Key words: concept, frame, mental lexicon, implicit manifestation

УДК 811.581: 81'37

С. О. Чижевська, асп.

Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ПОНЯТТЯ ПАРЕМІЙ У СУЧАСНІЙ КИТАЙСЬКІЙ МОВІ: СУЮЙ ТА ЯНЬЮЙ

У статті розглянуто поняття паремій, прислів'їв та приказок, а також їх відмінності та ознаки. Коротко окреслено періодизацію дослідження ХХ ст. китайських прислів'їв та приказок. Здійснено аналіз таких понять як суюй та яньюй, що належать до сталих народних висловів, та визначено їх місце серед інших фразеологічних одиниць китайської мови.

Ключові слова: паремії, прислів'я та приказки, суюй, яньюй, фразеологія китайської мови, пареміологія

Тривалий час у лінгвістиці існували дискусії щодо включення прислів'їв та приказок (як предмет вивчення) у фразеологію, і це було пов'язано із проблемою виокремлення фразеології як такої. Певний час науковці підтверджували або ж навпаки заперечували зв'язок прислів'їв та приказок із фразеологією. Дослідженням даної проблеми займалися В.Л. Архангельський, О.М. Бабкін, В.В. Виноградов, В.П. Жуков, О.В. Кунін, Б.О. Ларин, З.Д. Попова, М.М. Шанський та інші мовознавці. Тим не менш на сьогоднішній день побутує думка, що пареміологія (від *гр. вислів, притча*) це одна з галузей фразеології, яка займається вивченням прислів'їв та приказок і сягає ще часів Аристотеля [6, с. 10]. Іншими словами, це своєрідний "світ", що відображає, зберігає та передає культурні цінності певного народу, сукупність всіх його народних висловів різних за походженням та часом виникнення.

Такі дослідники, як І.В. Паус, М.В. Красножонова, А.І. Богданов, В.І. Даль, М.О. Добролюбов, В.М. Татищев, укладаючи словники, збірки паремій, вміщали туди примовки, приказки, прислів'я, забобони, повір'я, інколи навіть і тлумачення снів [1, с. 243]. Однак, зазвичай, вживаючи термін "паремія", у більшості випадків мовознавці мають на увазі лаконічні афоризми народного походження, що мають повчальний, настановчий або ж виховний характер, сповнені образності та емоційності, зокрема мова йде про прислів'я та приказки, оскільки саме для них характерні зазначені риси.

Однак слід також зауважити, що в українських та російських мовознавчих працях прислів'я та приказки зазвичай розмежовують, по-перше, аргументуючи це тим, що вони мають відмінності у структурному плані: прислів'я можуть мати структуру речення (наприклад, *вовків боятись – без грибів бути, більше грошей, більше і турбот* [1, с. 240]), в той час як приказки – словосполучення або ж речення (наприклад, *від чистого серця, до гробової дошки* [1, с. 240]). Відповідно до тлумачень "Малої філологічної енциклопедії", "прислів'я – стислий і влучний народний вислів (часто афористичний і заримований), у якому в образній формі виражена повчальна думка чи емоційна оцінка якогось явища" [Мала, с. 336]; "приказка – влучний, афористичний, іноді римований вислів, який, на відміну від прислів'я, не має повчального змісту та обґрунтування висновку" [3, с. 332]. Щодо плану вираження, то тут також є певні особливості: для прислів'їв є характерною "складна взаємодія мотивуючої основи (лексичного складу) та вираженого висновку, що має прагматичне значення" [1, с. 240–241]. Наприклад, розглядаючи прислів'я *близько лікоть, та не вкусиш*, можна стверджувати, що завдяки внутрішній формі та введенню слів-образів, таких як "лікоть", досить легко зрозуміти загальне значення виразу та вловити цілісну картинку [1, с. 241], в той час як для приказок притаманне образне вираження, що нагадує ідіоматичність фразеологізмів [1, с. 241]. Прикладом цього може стати приказка *як риби парасолька*, котра має своє ідіома-

тичне значення та семантичний еквівалент – "ні до чого, нема для чого" [1, с. 241]. Крім того, як відзначають відомий український мовознавець О.О. Потебня та відомий російський лексикограф В.П. Жуков, на відміну від приказок, для яких характерне буквальне значення, прислів'ям притаманне пряме і переносне значення [2, с. 11; 4, с. 110]. Однак, існують непоодинокі випадки, коли окремі прислів'я мають лише пряме значення, наприклад, *старий друг краще двох нових; свій розум краще, аніж чужий; краса розуму не зрадить; довгі проводи – зайві сльози* тощо [1, с. 245]. Спеціаліст у галузі загального мовознавства М.Ф. Алефіренко пропонує розглянути наступні прислів'я та приказки, щоб краще відчуті цю тонку межу, що їх розрізняє: прислів'я *Майстер справи береться сміливо* (у вигляді речення) та *Рука набита, Око призвичаєне* (у формі словосполучення); приказка *рос. На обухе рожь молотит, зерна не обронит* [1, с. 245]. Як бачимо, обидва прислів'я виступають у ролі засобу образної номінації, в той час як приказка – лише певний натяк на образ.

У Китаї вивченню прислів'їв та приказок приділялося не настільки велике значення, як на Заході. Вень Дуаньчжен, у висновках до власної праці "Дослідження китайських сууюй у ХХ столітті" ("温端政 "二十世纪的汉语俗语研究"), зазначає, що галузь лінгвістики, що займається вивченням прислів'їв і приказок, набула свого найбільшого розвитку у ХХ столітті, а причиною повільного розвитку досліджень прислів'їв та приказок вважає нехтування теорією [8, с. 375]. Крім того, автор стверджує, що результати аналізу, яких досягнуто у ХХ ст., стали фундаментом для подальших студіювань у даній галузі мовознавства. Більш того, китайський лінгвіст наводить періодизацію вивчення прислів'їв та приказок у ХХ столітті, яка поділяється на 3 періоди:

1) 20–40 рр. ХХ ст. – етап початкових досліджень – перші кроки у дослідженні специфіки, дефініції, визначення меж, змісту і ролі 谚语 та 歇后语;

2) 50–60 рр. XX ст. – перехідний етап, який характеризується класовим аналізом ("阶级分析") 谚语 та 歇后语, який дозволив розглянути їх зміст (однак даний спосіб дослідження не набув поширення);

3) кінець 70-х рр. – початок XXI ст. – період, який характеризується п'ятьма всібічним розквітом теорії народних висловів, і саме у цей час починається вивчення специфіки, визначення меж, класифікації *суюй*, яке продовжується і до сьогодні [8, с. 375–376]. Традиційно у Китаї для галузі лінгвістики характерне було студіювання ієрогліфіки та укладання ієрогліфічних словників. Однак, із прагненнями Сходу до осмислення західних досліджень, з'являється тенденція до вивчення слів та формування лексичних словників 词典 (на протипагу словникам ієрогліфів 字典), і вже у 80-х рр. XX ст. починають видаватися словники народних сталих виразів.

Гадаємо, що поняття прислів'їв та приказок китайської мови також заслуговують на детальне дослідження .

Відомо, що в китайській мові на позначення прислів'їв та приказок зазвичай використовують два поняття "俗语" та "谚语". Пропонуємо звернутися до "Українсько-китайського словника" з метою ознайомлення з перекладом даних понять: приказка – 俗语 [9, с. 368]; прислів'я – 谚语, 格言, 俗语, 俗话 [9, с. 373]. І це ще раз демонструє певну плутанину у визначенні понять, оскільки вони ототожнюються. У свою чергу, у словнику "新华汉语词典" зазначають, що 俗语 – "образний та лаконічний за формою вислів, що був створений та розповсюджений серед людей" [11, с. 920]; 谚语 – "усталений розповсюджений вираз, лаконічний за формою, розповсюджений у народі, відображає певний досвід та істину" [11, с. 1102]. У передмові до "Словника *суюй*" ("俗语词典") зазначається, що "俗语, інша назва 俗话, – узвичаєні, образні, широко розповсюджені серед на-

роду сталі вирази, які виникли у процесі праці, повсякденного життя та суспільної практики, і поєднують у собі досвід, мають повчальний характер, передають наукові знання та відображають погляди на життя" [7, с. 1].

Стверджується, що існує два розуміння поняття 俗语: 1) широке значення – "до складу 俗语 належать 谚语, 歇后语, 惯用语, 方言, 俚语 тощо [7, с. 1]; 2) вузьке значення – "俗语 це всі ті узвичаєні, образні сталі вирази" [7, с. 1]. Китайський мовознавець Люй Шусян зазначає, що "谚语 – це класичні 俗语 ("典型的俗语"), що цілком відповідає традиційному поняттю розповсюдженому серед китайців, оскільки подібне визначення зустрічається ще у "Книзі обрядів" ("礼记·大学") та "Історичній хроніці династії Хань" ("汉书·五行志"), і це дозволяє сміливо стверджувати, що у давнину поняття 俗语 та 谚语 збіглися, були абсолютними синонімами, проте існувало ще таке поняття, як 俗谚, що виступало їх поєднанням" [12, с. 1–3]. Велику цінність для даного дослідження становить також передмова китайського лінгвіста Вень Дуаньчжена до "Великого словника китайських *суюй*" ("中国俗语大词典") де зазначається, що "俗语 це лаконічний та розповсюджений у народі вираз, поширений у розмовній мові та має характерну структуру", і до 俗语 він відносить 谚语, 歇后语, 惯用语 та 成语, що використовуються у розмовній мові. До того ж, він визначає три ознаки, притаманні 俗语: 1) масовість (скоріш за все мова йде про розповсюдженість у народі, серед мас) ("群众性"); 2) використовуються у повсякденному житті, у розмовній мові (загальноживаність, популярність "通俗性", розмовність "口语性");

3) сталість ("定型性"), хоча і можуть скорочуватися, чи доповнюватися завдяки гнучкості своєї структури, таким чином деякі вирази можуть мати кілька варіантів [12, с. 2–3]. Мовознавець Цю Пу у праці "Порівняння лінгвістичних особливостей різновидів *сююй*" (屈朴 "俗语各品类的语言特点比较") наводить невелику таблицю, в якій подає класифікацію *俗语* (сюди входять *成语* розмовного характеру, *谚语*, *歇后语*, *惯用语*, *格言*, *俚语*) та окреслює відмінності між його різновидами (Див. табл. 1) [8, с. 260–262]. У праці "Сталі вирази та їх різновиди" китайський дослідник Лю Шусінь стверджує, що *俗语* (або ж іншими словами *俗话*) "один з складових елементів фразеології", до того ж "до його складу, крім *谚语* та *名言*, також входить деяка частина *俚语*, які мають сталий та загальноживаний характер" [8, с. 251]. Відомі китайські фразеологи У Чжанькунь та Ма Гофань у праці присвяченій дослідженню *谚语* (武占坤, 马国凡 "谚语") зазначають, що це "популярний, лаконічний за формою римований вислів або ж коротке речення, як правило фігурує у розмовній мові, перейняте та розповсюджене серед народу, відображає його реальне буття, життєвий досвід, критику" [10, с. 3].

Крім того, вважаємо за необхідне виокремити *俗语*, як один із підвидів *熟语* (тобто китайської фразеології).

Таким чином можна стверджувати, що *俗语* це родове поняття до всіх сталих народних виразів, в той час як *谚语*, за всіма ознаками, що їх виокремлюють дослідники, – це є ніщо інше як прислів'я.

Таблиця 1

	Приклади	Структура	Стиль	Семантичні особливості	Функції	Усталеність
成语	<p>1) 九死一生 чудом залишитися живим</p> <p>2) 三五成群 невелика група людей</p> <p>3) 大手大脚 жити попанські (на широку ногу)</p> <p>4) 百发百中 безпомилково (бити у точку)</p> <p>5) 放任自流 не надавати належної уваги (пускати на самоплив)</p> <p>6) 走马看花 дивитись побіжно, не дошукуючись деталей</p>	Усталений вираз, що складається з чотирьох ієрогліфів	Веньянь та байхуа. Має незначний місцевий (територіальний) вплив	Переносне значення	У реченні виступає повноцінним словом	Всі елементи виразу міцно поєднані, у рідких випадках вони можуть розриватися
谚语	<p>黄忠人老刀不老 вік для майстра не перешкода</p> <p>平时不烧香, 临时抱佛脚 залишити все на кінець (робити все в останню хвилину)</p>	Лаконічний сталий вираз	Ознаки розмовного стилю, вплив місцевої мови досить сильний	Відображає точну думку, істину, або ж результат досвіду	Може виступати окремим реченням або складовою частиною складного речення	Має варіанти (написання)

	Приклади	Структура	Стиль	Семантичні особливості	Функції	Усталеність
格言	兼听则明, 偏听则暗 вислухаєш всіх – дізна- єшся істину, прислухаєш- ся до одного – залишишся у невіданні 人向高处走, 水往低处流 риба шукає – де глибше, а людина – де краще 有志者事竟成 хто хоче – той доб'ється	Лаконіч- не за формою, може виступа- ти прос- тим або складним реченням	Веньянь та байхуа. Має незначний місцевий (територіа- льний) вплив	Яскраво просте- жуються рисид повчаль- ності та настано- ви, лако- нічний за формою та точний за знач- ченням	Може виступа- ти окре- мим речення або скла- довою части- ною складно- го речен- ня	Можли- вість варіацій невели- ка
歇后 语	芝麻开花----- 节节高 справи йдуть у гору 黄鼠狼给鸡拜 年----- 没安好心 добра не слід чекати (добре говорить, але зле творить) 大公鸡闹嗓子 ----- 别提(啼)了 що було, то загуло	Склада- ється з двох частин	Ознаки розмовного стилю та відтінок гумору, вплив міс- цевої мови досить сильний	Значення просте- жується через першу складову виразу	Виступає повно- цінним або неза- лежним елемен- том ре- чення	Може викори- стову- ватися в ролі речен- ня, або ж однієї зі скла- дових частин виразу

	Приклади	Структура	Стиль	Семантичні особливості	Функції	Усталеність
惯用语	碰钉子 наштовхнутися на неприємності 吹牛皮 вихвалятися 不管三七二十 — чи раз, чи два – одна біда 戴高帽 влещувати 赶时髦 ганятися за модою	Слово або стале словосполучення	Яскраво простежуються ознаки розмовного стилю, вплив місцевості та епохи (часового періоду)	Переносне значення	Виступає повноцінним елементом речення, тісно пов'язаний із контекстом	Лаконічні за формою, зазвичай нерозривні
俚语	拆烂污 недбальство 懒蛋 ледащо	Зустрічаються переважно у формі слова, або ж сталих словосполучень	Вплив місцевості досить сильний	Семантичне навантаження отримує завдяки оточуючим місцевим звичаям	Виступає повноцінним елементом речення	Може мати певні варіанти, але складові існують нерозривно

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Алефиренко Н. Ф.* Фразеология и паремология : Учебное пособие для бакалаврского уровня филологического образования / Н. Ф. Алефиренко, Н. Н. Семенов. – М. : Флинта : Наука, 2009. – 344 с.
2. *Жуков В. П.* Словарь русских пословиц и поговорок / В. П. Жуков. – М. : Советская энциклопедия, 1966. – 535 с.
3. Мала філологічна енциклопедія / Уклад. О. І. Скопненко, Т. В. Цимбалюк. – К. : Довіра, 2007. – 477 с.

4. *Потебня А. А.* Теоретическая поэтика : учеб. пособие / А. А. Потебня; сост., вступ. ст., комментарии А. Б. Муратова. – 2-е изд., исправленное. – СПб. : Филол. фак. СПбГУ; М. : Академия, 2003. – 373 с.

5. *Снегирев И. М.* Книга народной мудрости / И. М. Снегирев. – Litres, 2014. – Режим доступа до книги: http://www.e-reading.club/bookreader.php/1031393/Snegirev_-_Kniga_narodnoy_mudrosti.html

6. Mieder, Wolfgang Proverbs: a handbook / Wolfgang Mieder. – Greenwood Publishing Group, 2004. – 304 p.

7. 俗语词典 / 徐宗才, 应俊玲编著. – 北京: 商务印书馆出版, 1998. – 1176页.

8. 温端政 "二十世纪的汉语俗语研究" / 温端政, 周荐. – 书海出版社, 2000. – 417页

9. 乌克兰语汉语词典 / 郑述谱同作者作品. – 北京: 商务印书馆, 1999. – 578页

10. 武占坤, 马国凡 "谚语" / 武占坤, 马国凡. – 呼和浩特: 内蒙古人民出版社, 1983. – 473页

11. 新华汉语词典: 彩色版 / "新华汉语词典"编委会编. – 北京: 商务印书馆国际有限公司, 2004. – 1305页

12. 中国俗语大词典 / 温端政. – 上海辞书出版社, 1989. – 1447页

Стаття надійшла до редакції 27.04.15

Е. А. Чижевская, асп.
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко, г. Киев

Понятие паремий в современном китайском языке: суой и яньюй

В статье рассмотрено понятие паремий, пословиц и поговорок, а также их отличия и черты. Коротко обозначена периодизация исследования XX ст. китайских пословиц и поговорок. Осуществлен анализ таких понятий, как суой и яньюй, принадлежащих к устойчивым народным изречениям, и определено их место среди других фразеологических единиц китайского языка.

Ключевые слова: паремии, пословицы и поговорки, суой, яньюй, фразеология китайского языка, паремиология

Ye. Chyzhevskya, PhD Student
Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv

The notion of proverbs and saying in the contemporary Chinese language: suyu and yanYu

The article deals with the observation of the various definitions of the notions 'proverbs' and 'sayings', as well as with their differences and specific characteristics. The periodisation of the twentieth century studies of the Chinese proverbs and sayings

is represented in brief. The analysis of such fraseological units as suyu and yanyu is being conducted, and their place among the Chinese phraseology is determined.

Keywords: *paremias, proverbs and sayings, suyu, yanyu, phraseology of Chinese language, paremiology.*

УДК 821.14'02

А. С. Янчук, студ.

Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка, м. Київ

ПОНЯТТЯ ІСТИННОСТІ В ІСТОРІОГРАФІЇ ЕЛЛІНІСТИЧНОГО ПЕРІОДУ (на матеріалі "Всесвітньої історії" Полібія)

У статті представлені результати дослідження особливостей тлумачення Полібієм поняття істинності історичного твору. Зокрема, проаналізовано основні вимоги, які висуваються автором щодо правдивості та об'єктивності висвітлення історичних подій.

Ключові слова: *еллінізм, азіанізм, аттикізм, істинність, об'єктивність, стиль історичного твору.*

Кожне покоління сприймає історичні події минулого через призму сучасності, відповідно до своїх цінностей, ідеалів, моралі, отже зайвим буде наголошувати на постійній актуальності історії будь-якого періоду для розуміння та розвитку сучасного суспільства та його благополуччя у майбутньому. Знання історії та інтерес до минулого завжди зумовлені актуальними для суспільства проблемами. Саме тому образ минулого не стільки відтворюється, скільки створюється нащадками, які, позитивно чи негативно оцінюючи попередників, обґрунтовують таким чином власні рішення та дії [Диалоги 2008, 230–235]. Тому трактування історії суттєво пов'язане з поняттям істинності, правдивості, тобто правильності відображення об'єктивної дійсності у свідомості людини, її уявленнях, поняттях, судженнях, умовиводах [Велика радянська енциклопедія].

Поняття істинності в елліністичний період не було предметом окремого дослідження, проте його торкалися у своїх наукових працях такі науковці, як Кашцев В. І., Чемпіон К. Б. та небагато інших.